

MARI KATTILAKOSKI
 YTL, projektitutkija
 Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos
 mari.kattilakoski@uef.fi

Kylien yhteisöllinen palvelutuotanto – paikallista hallintaa palvelujärjestelmämuutoksessa

TIIVISTELMÄ

Alueiden hallinnon ja julkisten palvelujen muutokset ovat synnyttäneet maaseutualueilla uudenlaista yhteisöllistä liikehdintää ja paikallista hallintaa lähipalvelujen turvaamiseksi. Siirtymä julkisen hallinnon hallinnasta kohden yhteistoiminnassa tapahtuvaa hallintaa on vahvistanut kansalaisten osallistumista samalla, kun julkisen talouden heikentyminen on johtanut palvelujen karsimiseen ja keskittämiseen. Palvelujärjestelmän muutokset ovat yhtäältä pakottaneet ja toisaalta herätelleet maaseudun paikallisyhteisöjä organisoitumaan ja integroitumaan osaksi palvelujärjestelmää uudella tavalla.

Tarkastelen artikkelissa aktiivisten kylien muuttunutta roolia suhteessa kuntaan lähipalvelujen tuottajina sekä kylien uudenlaisen paikallisen hallinnan rakentumista hyvinvoinnin, lähipalvelujen ja arjen sujuvuuden turvaamiseksi. Tutkimusaineistona ovat kahden kylän tapaustutkimukset monimenetelmällisen seurantaratkaimuksen kautta. Tarkastelun kohteena on kylien uusi liikehdintä ja asemoituminen

Avainsanat: paikallinen hallinta, kylä, yhteisöllinen palvelutuotanto, kylätoiminta, palvelujärjestelmä

suhteessa julkiseen palvelujärjestelmään. Kylien aktivoituminen ja organisoituminen yhteisölliseen palvelutuotantoon kuvastavat sekä kylätoiminnan että palvelujärjestelmän muutosta. Aktiivisissa kylissä kylätoiminnan uusiksi sisällöiksi ovat tulleet palvelujen järjestäminen ja tuottaminen hyödyntäen eri organisoitumismuotoja sekä neuvottelut ja sopimukset kuntien kanssa lähipalvelujen tuottamiseksi. Palvelujen kehittäminen kansalaisosallistumisen ja yhteisöllisyyden pohjalta kuvastaa paikaperustaisen partisipatorismin (kansalaislähtöisyys, osallistava palvelujen tuottamisen ajattelu) vahvistumista vastaiskuna hyvinvointipalvelujen keskittymiselle ja markkinaistumiselle.

Alueiden hallinto ja julkiset palvelut ovat Suomessa isojen rakenteellisten muutosten kohteena. Kuntauudistus sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus (ns. sote-uudistus) ovat isoja hallinto- ja palvelurakenteisiin kohdistuvia toimia, joilla tavoitellaan julkisen talouden kestävyysvajeen korjaamista sekä laadukkaiden ja yhdenvertaisten palvelujen turvaamista koko maassa (Hallitusohjelma 2011; VM 2014; STM 2014). Kuntarakenteessa pyritään mittaviin kuntaliitoksiin ja laajaan aluehallinnolliseen reformiin. Tavoitteena on vähintään

20 000 asukkaan ”vahvojen peruskuntien” muodostaminen. Jos kaavaillut kuntaliitokset toteutuvat, vähenee kuntien määrä nykyisestä reilusta 300 kunnasta noin 70 kuntaan. Sote-uudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat puolestaan sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä perus- ja erikoissairaanhoidon integraatio sekä palvelujen järjestämisen ja tuottamisvastuun siirtäminen nykyistä (vähintään 20 000 asukasta) huomattavasti suuremmille ja vahvemmille tahoille (esitetty sairaanhoitopiirijärjestelmän mukaisia kuntayhtymiä ja maakuntamallia). Nykyisessä ns. Paras-mallissa sosiaali- ja terveyspalvelujen vastuutahoja on 151 (89 kuntaa, 31 kuntayhtymää, 31 vastuukuntaa), joten toteutuessaan sote-uudistus vähentää niiden määrää radikaalisti (THL 2013, 21–26). Uudistuksissa on näin kyse paitsi kuntarakenteen ja palvelujärjestelmän laajasta kokonaisuudistuksesta myös vallan ja vastuun uusjasta.

Useissa Euroopan maissa suurten kuntien asemaan on jo siirrytty. Ruotsissa laaja kuntauudistus toteutettiin 1970-luvulla, jolloin sen yhteydessä käytiin myös perusteellinen keskustelu kunnanhallinnon tehokkuuden ja läheisyyden kysymyksistä. Kuntien legitimitettiin ja kansalaisten osallistumisen turvaamiseksi kuntiin perustettiin tuolloin erityyppisiä kunnanosa- ja aluehallinnon käytäntöjä, alueellisia toimielimiä. (Katajamäki 2012, 184–186.) Myös terveyspalvelujen järjestämisestä ja rahoittamisesta vastaavat muissa EU-maissa väestöpohjaltaan huomattavasti suuremmat toimijat kuin Suomessa (THL 2013, 18–19). Esimerkiksi Ruotsissa on käytössä maakunnallinen malli, jossa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon järjestämisestä ja rahoittamisesta vastaa 20 maakäräjää. Maakäräjillä on verotusoikeus, ja niiden hallinto rakentuu suorille vaaleille. Sosiaalipalvelut ovat kuitenkin edelleen kuntien hoidettavana. (Aronkytö 2010, 6–11.)

Tällä hetkellä alueiden ja julkisten palvelujen kehittämistä ohjaa Suomessa vahva rakennelähtöisyys ja usko isojen keskitettyjen ratkaisujen tehokkuuteen (ns. suuruuden ekonomia). Maamme suunta on päinvastainen monien muiden Euroopan maiden kanssa – vaikka haasteet ovat pitkälti samoja: julkisen talouden kestävyysvaje, väestön ikääntyminen, palvelutarpeiden alueellinen erilais-

tuminen ja kasvu. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa on käynnistetty *Big Society* -hanke (Haavisto 2011), jonka tavoitteena on julkisten palvelujen uudistaminen siirtämällä päätösvaltaa ja resursseja keskushallinnolta paikallishallinnolle, yhteisöille, yrityksille, julkisen sektorin työntekijöille ja kansalaisille. Laajan yhteiskunnallisen uudistuksen tavoitteena on kansalaisyhteiskunnan aktivoiminen ja yhteisöllisyyden uudenlainen rakentaminen. *Big Society* -idean taustalla vaikuttaa näkemys, jonka mukaan hyvinvointiyhteiskunnan perustana on yhteisöllisyys, ei julkinen sektori. Liian vahvan valtion katsotaan tukahduttavan muun yhteiskunnallisen toiminnan. *Big Society* pyrkii muuttamaan hyvinvointivaltion ja kansalaisten välistä suhdetta tarjoamalla vastuuta ja päätösvaltaa suoraan kansalaisille ja yhteisöille. Ideologisesti liberalismiin pohjautuva *Big Society* haastaa klassisen hyvinvointivaltion idean. Se sanoutuu kuitenkin irti individualismista ja rakentuu ajatukselle hyvästä yhteisöllisestä elämästä. Hanke on saanut osakseen myös vahvaa kritiikkiä ja epäilyä, että sen taustalla on pyrkimys leikata julkista sektoria, siirtää vastuuta valtiolta kansalaisyhteiskunnalle ja alistaa yhteiskunta markkinoiden armoille. Tällöin yhteisöjen asioista ei suinkaan lopulta vastaa kansalaiset, vaan tarjouskilpailuissa menestyvät ja kasvavat yritykset. (Alcock 2010, 386–387; Kisby 2010, 484–487; Coote 2011, 87–88.)

Hallinnon ja palvelujen keskittymiskehitys on synnyttänyt Suomessa erityisesti maaseutualueilla huolta lähidemokratian ja lähipalvelujen tulevaisuudesta (Leinamo 2010, 118–120; Zitting & Ilmarinen 2010, 21–24; Matthies ym. 2011a, 69–71; Kivelä 2014, 18–20). Hallinnollisten alueiden laajentuessa edustuksellisen demokratian nykyiset välineet nähdään riittämättömiksi huomioimaan paikallisia olosuhteita ja paikallisesti rakentuvaa osaamista ja resursseja. Muuttuva toimintaympäristö kasvattaa tarvetta uusien lähidemokratia- ja lähipalvelumallien kehittämiseen ja paikkaperustaisuuden vahvistamiseen (Katajamäki 2012, 188–189; Pihlaja & Sandberg 2012, 146–154; Katajamäki 2013, 17–19; Kattilakoski & Heinämäki 2013, 81–82; Uusitalo 2013, 27–29).

Vaikka alueiden ja palvelujärjestelmän kehittämistä ohjaa vahva usko suuruuden ja keskitettyjen

ratkaisujen tehokkuuteen, on maassamme vahvistumassa myös paikkaperustaisen kehittämisen diskurssi. Paikkaperustaisuuden (*place based*) lähtökohtana on paikkojen monimuotoisuuden tunnistaminen sekä paikallisten olosuhteiden ja tarpeiden huomioiminen (Barca 2009, 25–27). Paikkaperustaisuuden näkökulmasta hallinto- ja palvelurakenteita tulee mukauttaa paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin niin, että ne vahvistavat ihmisten hyvinvointia, elämänlaatua ja sujuvan arjen rakenteita (Luoto 2013, 88–89; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, 4–5). Paikkaperustainen kehittäminen (*place based development*) rakentuu verkostomaiselle, sektorirajat ylittävälle toiminnalle. Paikkaperustaista kehittämistä ilmentää myös maaseudun kehittämisen Leader-toiminta, joka rakentuu paikallisuuden, oma-aloitteisuuden ja kumppanuuden periaatteille (Karhio 2000; Salmi 2003).

Hallintavalta ja kansalaisosallistuminen

Länsimaisten yhteiskuntien katsotaan olevan siirtymässä julkisen hallinnon harjoittamasta hallinnasta kohti yhteistoiminnassa tapahtuvaa hallintaa (Tiihonen 2004; Kaisto & Pyykkönen 2010; Miller & Rose 2010). Yhteiskunnat toimivat verkostomaisesti ja julkisen hallinnon rooli on muuttumassa toimeenpanijasta toiminnan mahdollistajaksi. Hallintaverkostot rakentuvat yhteisten tavoitteiden ajatukselle ja kansalaisosallistumisen tukemiselle. Yhteistoiminnassa tapahtuva hallinta korostaa perinteisen ylhäältä alas -hallinnon sijaan kansalaisten osallisuutta ja alhaalta ylös suuntautuvaa politiikkaa (vrt. yhdyntävän maaseutupolitiikan paradigma, kts. Hyyryläinen & Rannikko 2000).

Hallintavalta yhdistää sekä ulkoisen että yksilön itseensä kohdistaman vallankäytön. Hallinta viittaa vallankäytön muotoihin, joilla pyritään järjestelmällisesti muokkaamaan yksilöiden ja yhteisöjen toimintaa, ohjaamaan väestötason prosesseja ja vahvistamaan yhteiskunnan hyvinvointia. Hallinnalla pyritään vaikuttamaan ennen kaikkea yksilöiden ja yhteisöjen itseohjautuvuuteen. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 10–12.) Hallintavallan oppi-isät Rose ja Miller (2010) katsovat, että väestöjen hallinnassa on siirrytty uusliberaaliin hallintaan, jossa

ihmisiä muovataan vastuullisiksi yksilöiksi, ja hyvinvoinnin rakentajina toimivat entistä enemmän markkinat, yhteisöt ja aktivoidut yksilöt. Moderni hallinta on luonteeltaan emansipatorista, hallittuja voimaannuttavaa. Hallinta ei pyri alistamaan vaan saamaan yksilöt ja yhteisöt ymmärtämään oman potentiaalinsa ja käyttämään sitä. Esimerkkeinä modernista hallinnasta voi pitää aktiivisen kansalaisuuden politiikkaa ja maaseudun kehittämisessä käyttöön otettua Leader-toimintatapaa.

Ei kuitenkaan ole itsestään selvää, että hallintaverkostot rakentuvat aina yhteisille tavoitteille. Eri-laiset tulkinat todellisuudesta ja tavoiteltavasta toiminnasta synnyttävät hegemoniakamppailuja, joissa vallitsevien diskurssien asemaa kyseenalaistetaan vastadiskursseilla. Aluetieteen professori Hannu Katajamäki (2010) on puhunut eliitin ja kansalaisten maantieteestä, jolla hän viittaa päättäjiin ja kansalaisten erilaisiin näkemyksiin hahmottaa Suomen alueellista todellisuutta. Aluekehityksen valtapuhunta, hegemoninen diskurssi, nojaa suuruuden ideologiaan – uskon kilpailukyyn rakentumisesta keskittämisen ja keskusten kautta. Maamme pinta-ala on kuitenkin suuri, asutus hajautunutta ja aluerakenne pienten keskusten ja suuren maaseudun mukainen. Hallinnon ja palvelujen organisointi mekaanisella väestöpohja-ajattelulla ja keskittämisellä ei poista kansalaisten maantieteen todellisuutta – etäisyyksiä ja hyvän elämän rakentumista arjen sujuvuudelle. Eliitin ja kansalaisten maantieteen esiin nostamat näkemyserot synnyttävät orpoontuvia paikallisyhteisöjä, joissa arjen sujuvuus sekä edellyttää että aktivoi paikallisyhteisöjä omaehtoiseen ja yhteisölliseen kehittämiseen.

Hyvinvointipalveluja tuottavia paikallisyhteisöjä pidetään esimerkkinä uudenaikaisista kansalaisosallistumiseen perustuvista hallintakäytännöistä. Kuitenkin samalla kun yhteiskuntapolitiikka korostaa kansalaisten osallistumista, korostaa uusi julkisjohtaminen valtion- ja paikallishallinnon tulosjohtamista. Tavoitteet ovat ristiriitaisia, koska managerialistinen ajattelutapa ei tue vallan hajauttamista. Toisaalta myöskään palvelutuotannon uudelleen organisoimista ohjaavat arvot ja niiden pohjalta tavoiteltava tehokkuus ja taloudellinen kilpailukyky eivät ole kansalaistoiminnan

ensisijaisia päämääriä. Tästä seuraa, että kansalaisosallistumisen ja managerialismin väliset arvoriidat synnyttävät jännitteitä hallintaverkostoissa ja hyvinvointipalvelujen keskittämistä, kilpailuttamista ja asiantuntijavaltaisuutta onkin noussut haastamaan partisipatorismi, kansalaisosallistumiseen ja yhteisöllisyyteen perustuva palvelujen kehittäminen. (Evers 2006, 268–271; Matthies ym. 2011a, 135–136; Valkama 2012, 68–76; Matthies 2014, 11–15.)

Keskeisenä kysymyksenä paikallisen hallinnan ja palvelutuotannon uudelleen organisoinnissa voidaan nähdä olevan yhteistoiminnan arvojen ja osallistumisen hallinta (Häikiö 2006, 51–52).

Kylät ja paikallinen hallinta

Maaseutualueiden ja kylien kehitys on ollut hyvin erilaistuvaa johtuen niin elinkeino-, väestö- ja aluerakenteesta kuin myös paikallisyhteisöjen omasta aktiivisuudesta ja omaehtoisuudesta. Paikallisyhteisöt ovat reagoineet yhteiskunnallisiin muutoksiin hyvin eri tavoin. Muuttuva toimintaympäristö on avannut kylille uusia toimintamahdollisuuksia, jotka kuitenkin edellyttävät kylien omaehtoisen hallinnan uudenlaista järjestäytymistä ja kuntayhteistyön kehittämistä (Valkama 2013, 133–141). Kyliä määrittää entistä vahvemmin niiden kehittämistoiminta sekä strateginen ja suunnitelmallinen kehittämistyö. Kylien määrittely sidotaan usein rekisteröidyn kyläyhdistyksen alueeseen, jolloin kylät määrittävät järjestäytyneen ja alueelliseen kehittämiseen pyrkivän toiminnan kautta. (Kumpulainen 2013, 16.)

Alueiden kehittymisen keskeisenä kysymyksenä pidetään muutoskestävyyttä eli kykyä reagoida ja sopeutua muutoksiin. Talouden globaalit haasteet kuten epävakaus ja julkisen sektorin kestävyysvaje haastavat alueita lokaalin ja globaalin vahvistamiseen. Vastavoimia ja vakautta etsitään yhtäältä paikallisista voimavaroista, toisaalta yhdistämällä paikallista ja yli paikallista tietoa ja osaamista globaalisti toiminnaksi. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, 9.) Uuden paikallisen hallinnan taustalla vaikuttaa niin sanottu *neoendogeeninen* näkemys, joka korostaa alueiden riippuvuutta sekä alueperustaisista että ulkoisista tekijöistä. Tällöin

huomio kiinnittyy siihen, kuinka parantaa paikallisyhteisöjen mahdollisuuksia vaikuttaa itse alueiden sisäisiin prosesseihin ja ulkoisiin vaikutuksiin. Neoendogeeninen lähestymistapa edellyttää alueiden kehittämiseen verkostomaista hallintaparadigmaa, jossa uutta paikallisuutta rakennetaan kansalaisten, kansalaisjärjestöjen, yritysten ja julkisen sektorin paikallisella yhteistyöllä. (Katajamäki 2012, 188–190.)

Kylätoimintatutkimuksessa hallinnan näkökulma edustaa uutta lähestymistapaa. Kylien hallintaa voidaan kuitenkin tarkastella useista eri näkökulmista: 1) sosio-poliittisena kysymyksenä, jolloin tarkastelun kohteena on kylien institutionaalinen järjestäytyminen ja asema, 2) demokraattisena kysymyksenä, jolloin tarkastelun kohteena on kylädemokratian toteutuminen, 3) hallinnollisena kysymyksenä, jolloin tarkastelun kohteena on kylien organisoituminen, 4) sopimuksellisenä kysymyksenä, jolloin tarkastelun kohteena ovat kylän sisäiset ja ulkoiset sitoumukset sekä 5) julkisen hyödykkeen kysymyksenä, jolloin tarkastelun kohteena on kylän toiminta laajemman julkisen edun hyväksi. (Valkama 2013, 16, 30). Kylien hallintaa voidaan tarkastella myös kylien sisäisen tai ulkoisen hallinnan kautta. Sisäisen hallinnan tarkastelussa huomio kiinnittyy kylän sisäisiin valtasuhteisiin ja toimintaan, kun taas ulkoisen hallinnan tarkastelussa kiinnostuksen kohteena on kylien ja ympäröivän yhteiskunnan suhde sekä kylien toimintaa ulkoapäin ohjaileva hallinta. (Kumpulainen 2012, 10–14.)

Kylien ajankohtaisina hallintahaasteina ovat yhtäältä muuttuva kuntasuhte ja toisaalta palvelurakenteen ja -järjestelmän muutokset. Palvelurakenteen uudistuksen erityisenä haasteena on lähipalvelujen turvaaminen harvaan asutuilla alueilla, minkä toisaalta voidaan nähdä avaavan kyläyhteisöille uudenlaisia mahdollisuuksia integroitua osaksi palvelujärjestelmää julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin palveluntuottajina. Kuntien heikentynyt taloustilanne, palvelujen karsiminen ja keskittymisen sekä kuntaliitokset edellyttävät uudenlaisen kylä-kunta -suhteen rakentamista.

Tutkimuksen toteuttaminen

Tarkastelen artikkelissa kylissä tapahtuvaa uudenlaista paikallisen hallinnan rakentumista hyvinvoinnin, palvelujen ja arjen sujuvuuden turvaamiseksi sekä kylien ja kuntien muuttuvaa suhdetta lähipalvelujen tuottajina. Kiinnostukseni kohdistuu aktiivisten kylien liikehdintään, uudenlaiseen organisoitumiseen ja asemoitumiseen suhteessa julkiseen palvelujärjestelmään. Tarkastelen niin kylien sisäistä kuin ulkoista hallintaa: millaisia organisatorisia etenemistapoja kylissä rakennetaan kollektiivisten pyrkimysten toteuttamiseksi tilanteessa, jossa kylien kehitystä ohjaavat myös yleiset hallintadiskurssit, kuten maaseutupolitiikassa ja laajemmin yhteiskuntapolitiikassa korostuvat yhteisvastuun ja kansalaisosallistumisen odotukset. Kansalaisiin ja yhteisöihin suuntautuvat odotukset osallistua ja ottaa vastuuta omasta hyvinvoinnista ilmentävät laajaa yhteiskunnallista hallintamentaliiteettia, aktiivisen kansalaisuuden politiikkaa (Kumpulainen 2012, 10).

Tutkimuksessa etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

Millaisia muutoksia kuntien ja aktiivisten kylien suhteessa lähipalvelujen järjestämisen ja tuottamisen osalta on tapahtunut?

Millä tavoin aktiivisissa kylissä rakennetaan uudenlaista paikallista hallintaa hyvinvoinnin, lähipalvelujen ja arjen sujuvuuden turvaamiseksi?

Kuinka kylien yhteisöllinen palvelutuotanto asemoituu suhteessa julkiseen palvelujärjestelmään?

Aineistot ja tutkimusmenetelmät

Tutkimus pohjautuu vuonna 2009 aloittamalleni tutkimustyölle, joka kohdistuu hyvinvointipalvelujen ja kansalaisosallistumisen suhteeseen. Toimin tuolloin tutkijana ”Maaseudun hyvinvointipalvelujen kehittäminen kansalaisosallistumisen ja yhteisöllisyyden pohjalta” (KAMPA) -tutkimus- ja kehittämishankkeessa. Sen puitteissa kartoitimme olemassa olevia kansalaislähtöisiä toimintamalleja maaseudun palveluissa. Veimme myös hyvinvointipalvelujen kansalaislähtöistä ja yhteisöllistä kehittämistä eteenpäin osallistavan toimintatutkimuk-

sen prosessina kahdeksalla alueella (Itä-Lapin kuntayhtymän alue, Tornio, Raahen, Kallion peruspalvelukuntayhtymän alue Pohjois-Pohjanmaalla, Rautalamppi, Järvi-Pohjanmaan yhteistointialue Etelä-Pohjanmaalla, Kokkola ja Joki varsien yhteistointialue Keski-Pohjanmaalla). Osallistavan toimintatutkimuksen menetelmää soveltaen toteutimme alueilla 21 kansalaisfoorumia, kahdeksan viranomaispalaveria sekä erinäisiä kenttäkäyntejä, joiden myötä tutustuimme maaseudun paikallisyhteisöjen kansalaislähtöiseen toimintaan. (Kattilakoski ym. 2011; Matthies ym. 2011a; Matthies ym. 2011b.) Teimme myös keväällä 2010 opintomatkan Taalainmaalle tutustuen Ruotsissa pitkälle edenneeseen osuustoimintaan.

KAMPA-tutkimushankkeen kenttäkäynneillä paikantuneet kaksi kylää, Eskolan kylä Keski-Pohjanmaalla sekä Skattungbyn kylä Ruotsin Taalainmaalla, herättivät erityisen kiinnostukseni. Kylät olivat ottaneet aktiivisen ja vahvasti omaehtoisen roolin lähipalvelujen ja arjen sujuvuuden turvaamiseksi. Kylät rakensivat vahvasti yhteisöllisyyteen, omaehtoiseen kehittämiseen ja uudenlaiseen kyläkunta suhteeseen pohjautuvaa paikallista hallintaa lokaalin ja globaalin verkostoissa. Kylissä näkemäni uudenlainen liikehdintä johdatteli minut nykyisten tutkimuskysymysten äärelle. Halusin perehtyä tarkemmin kylien paikallisen hallinnan sisäiseen rakentumiseen ulkoisten hallintadiskurssien ja palvelurakennemuutosten viitekehyksessä. Sekä Eskola että Skattungbyn ovat rakentaneet pitkälle meneviä kansalaisten osallistumiseen ja omaehtoiseen kehittämiseen pohjautuvia toimintamalleja hyvinvoinnin turvaamiseksi ja palvelujen kehittämiseksi.

Tutkimuksessani painottuu suomalaisille kylätutkimuksille tyypillinen muutoksen tarkastelu, missä on nähtävissä toiminta-, kehittämis- ja arviointitutkimuksille tyypillistä kylien kehitykseen ja aktivointiin tähtäävää pyrkimystä (ks. Kumpulainen 2013, 14–17). Kylien organisoitumiseen ja palvelurakenteiden muutoksiin kohdistuvan tarkastelun myötä tutkimuksessa on myös rakenteoreettinen näkökulma. Tutkimusotteena on vertaileva tapaustutkimus ja tutkittavana ilmiönä kylien paikallisen hallinnan uudenlainen rakentuminen verkostomaisen hallintaparadigman ja

palvelurakennemuutosten kontekstissa. Esitän tutkimuksessani myös havaintoja niin kylätoiminnan kuin kansalaisoikeuden muutoksesta suhteessa palvelujärjestelmään. Etnografiselle tutkimusperinteelle tunnusomaisesti tutkimus kuvaa ja selittää ihmisten toimintaa heidän ympäristössään (Alasuutari 2001, 65).

Lähestyn tutkittavaa ilmiötä toisiaan täydentävien aineistojen, menetelmien ja näkökulmien kautta tapaustutkimukselle luonteenomaisen triangulaatio-periaatteen mukaisesti (Laine ym. 2007, 23). Aineistotriangulaatio muodostuu tutkimuskyliin tekemistäni kenttäkäynneistä, kasvokkain, puhelimitse ja sähköpostitse käymistäni keskusteluista kylien avaintoimijoiden kanssa, kylien itse tuottamasta aineistosta (kotisivut, kylälehdet, seminaariesitykset) sekä kylää koskevista uutisista (Taulukko 1. ja 2.). Kylää koskeva tutkimusaineisto on täydentynyt ja päivittynyt monimenetelmällisen seuranta tutkimuksen kautta. Menetelmätriangulaatiota tutkimuksessa ilmentävät kenttäkäyntien osallistuva havainnointi ja laadullinen lähiluku, jota olen käyttänyt erilaisten laadullisten aineistojen analyysissä tutkimuskysymysten ohjaamana. Tutkittavan ilmiön ymmärtämiseksi olen hyödyntänyt toisiaan täydentäviä teoreettisia ja

käsitteellisiä näkökulmia

kuten hallintavalta, paikallinen hallinta ja uusi paikallisuus.

Tutkimusaineisto on kylälähtöinen ja aineistossa painottuu aktiivisten kylätoimijoiden ääni. Aineistoa olisi toki voinut täydentää myös kuntapäätäjien ja laajemmin kylien asukkaiden näkemyksillä, mutta koska tarkastelun keskiössä on kylätoiminta, kylien yhteisöllinen palvelutuotanto ja kuntapolitiikkaa laajemmat yhteiskunnalliset hallintadiskurssit, katsoin tutkimusaineiston rajaamisen aktiivisiin kyliin ja kylätoimijoihin riittäväksi. Tapaustutkimuskohteina olevien kylien osalta Eskolan aineisto on Skattungbyn kylää kattavampi, mikä johtuu osin matkaresurssista mutta ennen kaikkea aineistotarpeista. Eskolassa kuntapalvelut ovat olleet tutkimusajankohtana isojen muutosten kourissa, minkä johdosta kylän toimintaa ja yhteisöllistä palvelutuotantoa on organisoitu aktiivisesti uudelleen. Tutkimuksellisesti on ollut tärkeää pysyä muutoksessa mukana.

Eskola – kyläpalvelujen monituottajuuksmalli

Keski-Pohjanmaalla sijaitsevassa 450 asukkaalla Eskolan kylässä (Kuva 1.) omaehtoista kehittämistä on viety eteenpäin jo useiden vuosikymmenten ajan. Kylää koetellut metsätalouden murros ja siitä

Kuva 1. Eskolan kylän sijainti, tärkeimmät palvelut ja työllistäjät

Eskolan kylä

Keski-Pohjanmaan maakunta
Kannuksen kaupunki (5700 as.)
keskustaajamaan 12 km
maakuntakeskus Kokkolaan 50 km
Asukkaita noin 450

Tärkeimmät palvelut (kevät 2014)

Kylätalo ja sen pihapiiri
päiväkoti
vanhusten ateriapalvelu
kansalaisopiston harrastustoiminta

Hanhinevan koulu (ala-aste)
sivukirjasto
koululaisten iltapäiväkerho
nuorten kerhotila

Kyläkauppa
asiamiesposti
myymäläautopalveluja
Suurimmat työllistäjät teollisuus ja maatalous

Taulukko 1: Paikallistutkimuksen aineistot; kenttäkäynnit ja henkilökohtaiset keskustelut

Tutkimusaineistot	Eskola	Skattungbyn
Kenttäkäynnit ja keskustelut	<p>9/2009 kylätapaaminen Eskolan kesäteatterilla, paikalla kyläyhdistyksen ja Lossari-hankkeen* edustajat (2), keskustelua kylätoiminnan vaiheista ja kylän palveluista</p> <p>1/2010 KAMPA-hankkeen Eskolan kyläkoululla järjestämä avoin keskustelutilaisuus paikallisten hyvinvointipalvelujen tilasta, kehittämistarpeista ja yhteisöllisistä kehittämismahdollisuuksista, paikalla kuntalaisia/kyläläisiä, yhdistys-toimijoita, luottamushenkilöitä, viranomaisia (19)</p> <p>10/2010 KAMPA-seminaarin yhteydessä järjestetty tutustumiskäynti Eskolan kylälle, kyläkierros ja eri toimijatahojen toiminnan esittely Eskolan kylätalolla, paikalla kyläyhdistyksen edustajat (4)</p> <p>12/2013 kylätapaaminen Eskolan kesäteatterilla, paikalla kyläyhdistyksen ja kyläpalveluyrityksen edustajat (3), keskustelua kuntapalvelujen muutoksesta Eskolassa ja uuden kyläpalveluyrityksen toiminnasta</p>	<p>5/2010 KAMPA-hankkeen tutustumiskäynti Skattungbyn kylälle, kylän (osuus)toiminnan esittely kyläkaupan kokoontumistilassa, kyläkierros kävellen (kauppa, päiväkotiki, koulu, kirkko, kotipalveluuskunta, kansalaisopisto), esittelijänä kyläaktiivi</p>
Videokokous	<p>11/2013 videokokous Eskolan kyläyhdistyksen, vanhempain-yhdistyksen ja kyläpalveluyrityksen edustajien (4) kanssa, keskustelua "Koulu kylän monipalvelukeskuksena"-hankesuunnitelmasta</p>	
Sähköpostit	<p>5/2014, sähköpostikeskustelua vanhempainyhdistyksen edustajan kanssa Eskolan Green care -luontohoivakoulua koskevista suunnitelmista</p>	<p>1/2014, sähköpostikeskustelua kyläaktiivin kanssa, kylää koskevien tietojen päivittäminen</p>
Puhelinkeskustelu	<p>7/2014, puhelinkeskustelu kyläyhdistyksen edustajan kanssa, kylää koskevien tietojen tarkastaminen ja päivittäminen</p>	

* Lossari-hanke: Eskolan kyläyhdistyksen 3/2009–2/2010 toteuttama Leader-rahoitteinen hanke, jonka tavoitteena kyläpalvelujen eri mallien kehittäminen.

seurannut työpaikkojen ja asukkaiden menetys herättivät 1980-luvulla niin kuntapäätäjissä kuin kylän asukkaissa halun vaikuttaa kylän kehitykseen. 1981 kylään perustettiin kunnan aloitteesta kylätoimikunta ja muutamia vuosia myöhemmin kylätalo asukaslähtöisen kehittämisen herättelemiseksi. Sekä kylätoiminnan organisoitumisella että kyläläisiä yhteen kokoavalla kylätalolla on ollut keskeinen rooli kylän yhteisöllisen kehittämisen heräämisessä. Kylätoimikunnan, sittemmin kyläyhdistyksen, myötä kyläläiset ovat alkaneet itse toteuttaa ja kehittää asioita (Hautamäki 2009; 2010).

Alkuvaiheessa kylätoiminnan tärkeimmäksi

tehtäväksi nähtiin vanhusten asunto-olojen parantaminen ja vuokra-asuntojen saaminen kylälle. Ajatus johti jopa valtakunnallista ja kansainvälistä huomiota saaneeseen yhteisöasumisen rakennushankkeeseen. Eri ikäluokkia palvelevaa asumisyhteisöä ideoitin aktiivisten kyläläisten, kylätoimikunnan ja kunnan yhteistyöllä. Kylätaloksi kunnostetun vanhan metsäradan veturitalin pihapiiriin rakennutettiin vuosien 1986–1989 aikana rivitaloja tarjoamaan vuokra-asuntoja kylän vanhuksille sekä työikäiselle väestölle. Rivitalot ovat tarjonneet tilat myös kunnan ryhmäperhepäiväkodille ja sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen kuntoutuskodille. (Eskolan kyläyhdistys ry 2011.)

Taulukko 2: Paikallistutkimuksen aineistot; kylien ja median tuottamat aineistot

Tutkimusaineistot	Eskola	Skattungbyn
Kylien seminaariesitykset	<p>”Eskolan kylän palveluiden monituottajamalli” 11/2009 KAMPA-seminaari Kokkola, Jaakko Hautamäki</p> <p>”Palvelutuotanto Eskolassa – haasteet ja mahdollisuudet” 10/2010 KAMPA-seminaari Kokkola, Jaakko Hautamäki</p> <p>”Eskolan kylän hyvinvointipalvelut, maisemanhoito, rakentaminen” 8/2011 Maakunnalliset kyläpäivät Kannus, Jaakko Hautamäki</p>	<p>”Citizens participation and social economy in the development of rural local services in Sweden – The case of Skattungbyn”</p> <p>10/2010 KAMPA-seminaari Kokkola, Kåre Olsson</p>
Kylien kotisivut	http://www.eskolankyla.fi/	http://www.skattungeportalen.se
Kylien muut itse tuottamat aineistot	<p>Lossari-hankkeen loppuraportti</p> <p>”Eskolan kyläyhdistys 1981–2011 – kolmekymmentä vuotta toimintaa”, lehti, jossa kylätoiminnan vaiheista</p> <p>”Eskolan Joulu 2013”, lehti, jossa mm. kyläkoulun vaiheista, kyläpalveluyrityksen perustamisesta, opintomatkasta yhteiskunnallisten yritysten toimintaan Skotlannissa</p>	
Kylä koskevat uutiset	<p>6.5.2013 Kotimaa ”Eskolan kylä pistää kapuloita laman rattaisiin”</p> <p>7.1.2014 Keski-Pohjanmaa ”Kylä perusti yrityksen palveluiden turvaamiseksi”</p> <p>21.3.2014 Keski-Pohjanmaa ”Kannuslaiset vaativat jatkoa jo kuoliniskun saaneelle kyläkoululle”</p> <p>19.4.2014 Keski-Pohjanmaa ”Palaset loksahivat kohdalleen Eskolassa”</p> <p>27.5.2014 Keski-Pohjanmaa ”Hanhinevan koulu Eskolan Kyläpalvelut Oy:lle eurolla”</p>	<p>8.11.2013/11.4.2014 SVT.se ”Kraftfullt i Skattungbyn”</p>

Kylätaloa ja sen pihapiirissä sijaitsevia rivitaloja hallinnoi kunnan omistama osakeyhtiö. Kylän liiketoiminnan ja asuntotuotannon kehittämiseksi kyläyhdistys ja kyläläiset perustivat vuonna 2009 oman osakeyhteisöpohjaisen yrityksen, Eskolan kehitys Oy:n, jonka myötä kylälle on rakennutettu vielä yksi rivitalo lisää.

Kylätalo toimii kylän palvelujen ja yhteisöllisen toiminnan keskuksena. Alueen peruspalveluista

vastaava yhteistoiminta-alue järjestää kylätalolla vanhusten ateriapalvelun ja talo toimii myös kahden kylän kotipalveluista vastaavan työntekijän tukikohtana. Kylätalon sauna ja pyykkitupa ovat kyläläisten vapaassa käytössä ja kylätalo tarjoaa tilat monenlaisille tapahtumille ja kansalaisopiston harastustoiminnalle.

Kylätoimikunta rekisteröityi kyläyhdistykseksi vuonna 1997 EU-hankkeiden vaatimuksesta,

minkä myötä aikaisemmin kuntavetoinen kehittäminen muuttui vahvasti yhteisölähtöiseksi. Kyläyhdistyksen jäseninä ovat lähes puolet kylän asukkaista, ja toiminnan painopisteenä on palvelujen kehittäminen sekä historian ja kulttuurin vaaliminen. Yhdistyksen aloitteesta kylässä on toteutettu useita kehittämishankkeita muun muassa perinnemaiseman hoitoon, rakennusten kunnostukseen, kesäteatterin rakentamiseen ja palvelujen kehittämiseen liittyen. Hanketoiminnalla on ollut merkittävä rooli kylän yhteisöllisen toiminnan kehittämisessä.

Kylän yhteisötalouden kivijalan muodostaa vuonna 2004 perustettu kesäteatteri, jonka toiminta rakentuu näytösten ohjaamista lukuun ottamatta talkootyön varaan. (Korvesta & valtateiltä 2/2011). Kyläyhdistyksen kokonaisliikevaihto on 60 000–90 000 € vuodessa, josta kesäteatterin osuus on noin 70 %. Kyläyhdistys käyttää kesäteatterista saamansa tulot kyläläisten työllistämiseen ja palveluihin. Kyläyhdistys on osallistunut yhteistyössä kunnan kanssa koululaisten iltapäiväkerhotoiminnan rahoittamiseen ja kylän nuorten kesätyöllistämiseen sekä maksanut osan kylällä sijaitsevan sivukirjaston kirjastotyöntekijän palkasta. Kulttuurilla on näin keskeinen rooli kylän palvelujen kehittämisessä.

Kuntaan vuonna 2004 perustettu Osuuskunta Nelikataja, maakunnan ensimmäinen sosiaalinen yritys, työllistää kylän pitkäaikaistyöttömiä ja vajaatyökykyisiä asukkaiden, kunnan ja yritysten palvelutarpeisiin. Osuuskunnan toimialaan sisältyvät muun muassa paikalliselle teollisuudelle tehtävät alihankintatyöt, koti- ja remonttipalvelut, siivousapu sekä kiinteistöjen purkutyöt. Tarjoamien työmahdollisuuksien sekä palvelujen kautta myös osuuskunta on merkittävä yhteisöllinen toimija ja kylän elinvoimaisuuden ylläpitäjä.

Kuntapalvelujen murros ajaa yhteisöllisen palvelutuotannon vahvistamiseen

Viimeisten vuosien aikana Eskolan kylän palvelurakenteissa on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kunnan heikentynyt taloustilanne on johtanut kylällä tuotettavien lähipalvelujen leikkaamiseen ja

toimintojen keskittämiseen kuntakeskukseen. Vuonna 2013 kunta lakkautti kylän sivukirjaston ja kylällä toimineen ryhmäperhepäiväkodin sekä teki päätöksen kyläkoulun sulkemisesta syksystä 2014 alkaen. Koulun lakkautuspäätös sulki myös koulun yhteydessä toimineen keittolan.

Kunnallisten palvelujen menetyksellä oli kova isku kylälle. Erityisesti päiväkodin ja koulun säilyminen lähipalveluna nähtiin ensiarvoisen tärkeäksi. Vuonna 2013 kylän hyvinvointisuunnitelmaan liittyen kylän asukkaat käynnistivät selvitystyön siitä, miten kylällä tarvittavat palvelut voitaisiin parhaiten turvata. Selvitystyön tuloksena päädyttiin siihen, että Eskolan ja lähikylien asukkaat vastaavat lähipalvelujen tuottamisesta itse siltä osin kun julkinen tai yksityinen palvelutarjonta ei vastaa kylän tarpeita.

Keväällä 2013 kyläyhdistys otti hoitaakseen kunnan kylällä lakkauttaman sivukirjaston. Kirjaston aineisto ja kalusto siirtyivät kyläyhdistyksen omistukseen kunnan kanssa tehdyllä luovutus sopimuksella. Kyläyhdistyksellä on käytössä oma kirjastokortti, jolla se lainaa kunnan pääkirjastosta kirjoja kyläkirjastoon ja edelleen kyläläisille. Jatkossa kirjaston on kaavailtu toimivan myös kyläpalvelutoimistona, eräänlaisena keskusinfona, josta käsin kylän asukkaat voivat tiedustella muun muassa ateriapalvelua, siivousapua, tietokoneiden vuokrausta ja koulutusta. Suunnitelmien toteutuessa kirjastotoiminnan siirtyminen kyläyhdistyksen vastuulle tulee merkitsemään kirjaston toimintojen monipuolistumista.

Vuoden 2013 lopulla Eskolan ja lähikylien asukkaat perustivat osakeyhtiöpohjaisen yrityksen Eskolan Kyläpalvelu Oy:n tarvittavien lähipalvelujen tuottamiseksi itse. Yrityksen osakkaista 70 % on Eskolasta ja loput lähikylistä. Eskolan Kyläpalvelu Oy on toimintatavaltaan yhteiskunnallinen yritys, joka käyttää kertyvän voiton palvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Konkreettisesti Kyläpalvelu Oy:n toiminta käynnistyi vuoden 2014 alusta yksityisen ryhmäpäiväkodin perustamisen myötä. Samalla kylä joutui opettelemaan uuden yritysmäisen tavan tehdä yhteistyötä kunnan kanssa. Kunta ostaa kyläpalveluyritykseltä päivähoitopalveluja lapsikohtaisesti ostopalvelusopimuksella. Lapsia tulee päivähoitoon myös naapurikunnan

Kuvio 1. Eskolan kylän organisoitumisen ja paikallisen hallinnan kehitysvaiheet

puolelta peruspalvelukuntayhtymän palvelusetelilä, Kelan yksityisen hoidon tuella sekä vanhempien ostaessa päivähoitopalveluja suoraan Eskolan Kyläpalvelu Oy:ltä. Kylällä on tehty yhteistyötä lähikylien kanssa yli lääni- ja kuntarajojen jo vuodesta 2007, kun naapurikuntien kouluverkkoratkaisut ovat tuoneet lähikylien oppilaita Eskolan kyläkouluun.

Kyläläiset taistelivat myös lakkautuspäätöksen saaneen kyläkoulun puolesta. Lähes puolet kylän asukkaista allekirjoitti kuntalaisaloitteen perusopetuksen jatkamiseksi kylällä. Vaadetta kyläkoulun säilymisestä perusteltiin oppilasmäärän kasvulla ja koulukuljetusten kustannuksilla. Kyläyhdistys ilmoitti myös valmiudesta ostaa koulukiinteistö ja huolehtia sen ylläpidosta sekä kouluruokailun järjestämisestä, jolloin kunnan tehtäväksi jäisi ainoastaan opetuksen järjestäminen. Kylän tavoitteena oli maan ensimmäisen luontohoivakoulun perustaminen. (Keski-Pohjanmaa 21.3.2014; Keski-Pohjanmaa 19.4.2014.) Vanhempainyhdistys HanhiKukko ry:n toimesta kylällä toimii jo lasten Green Care -luontohoivakerho, joka kokoaa kylän lapset viikoittain yhteen.

Kylän yrityksistä huolimatta kunta pysyi koulun lakkautuspäätöksessä, mutta myi kyläkoulun

kiinteistön Eskolan Kyläpalvelut Oy:lle yhden euron kauppahintaan. Kauppaan sisältyi koulukiinteistön ohella siihen liittyvä asuntola tontteineen ja kalusteineen. (Keski-Pohjanmaa 27.5.2014.) Eskolan Kyläpalvelut Oy on muuttanut koulun Eskola-taloksi ja tällä hetkellä tiloissa toimii muun muassa syksyllä 2014 avattu lounasruokala Pikku-Pässi. Suunnitelmassa on hyödyntää tiloja jatkossa myös paikallisen kehittämistoiminnan valtakunnallisena opastuskeskuksena. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti koulua pyritään kehittämään monipalvelukeskukseksi, joka palvelee sekä Eskolan että lähikylien asukkaita. Tavoitteena on lisätä koulukiinteistön ympärivuorokautista ja -vuotista käyttöä ja kehittää palveluja, jotka vastaavat etenkin lasten, nuorten ja ikäihmisten tarpeisiin. Omassa omistuksessa oleva kyläkoulu tulee näin muuttamaan kylän yhteisölliseksi keskuksiksi kunnan omistuksessa olevan kylätalon sijaan.

Eskolan kylän asukaslähtöinen kehittäminen on edennyt kylätoiminnan ja hanketoiminnan käynnistymisestä kohti yhteisöllistä palvelutuotantoa. Tarvittavien lähipalvelujen tuottamiseksi kylällä toimitaan entistä omaehtoisemmin ja määrätietoisemmin. Palvelujen tuottamiseen liittyvä

yhteistyö kunnan kanssa on vähentynyt ja vastavasti yhteistyö lähikylien kanssa vahvistunut. (Kuvio 1.)

Monituottajuusmallin rakentuminen

Eskolan kylän monialainen toiminta ja palvelutuotanto rakentuvat vahvalle yhteisöllisyydelle ja omaehtoisuudelle, mutta myös aktiiviselle vuoropuhelulle ja yhteistyölle kunnan sekä lähikylien ja tätä kautta myös naapurikuntien kanssa. Eri toimintojen ja palvelujen järjestämiseksi kylässä mietitään kulloiseenkin tilanteeseen paras organisoitumismuoto. Kylän yhteisöllisen palvelutuotannon monituottajuusmalli rakentuu kyläyhdistyksen, osuuskunnan, kylän kehitysyrityksen, kyläpalveluyhtiön sekä vanhempainyhdistyksen keskinäiselle työnjaolle (Kuvio 2).

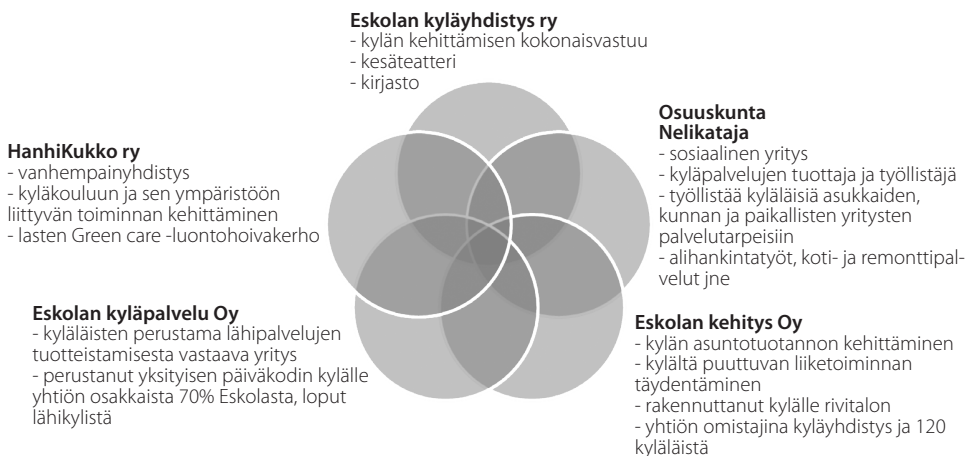
Kokonaisvastuu kylän kehittämisestä on kyläyhdistyksellä, joka mieltii ja tuottaa uusia ideoita ja luovuttaa niiden toteuttamisvastuun parhaaksi katsomalleen toimijataholle. Jokaisella toimijalla on oma selkeä paikkansa kylän toiminnan ja palvelujen järjestämisessä. Kyläyhdistyksen oma erityistehtävä on kesäteatterista vastaaminen sekä kylän kulttuuripalvelujen tuottaminen myös laajemmin. Osuuskunta Nelikataja vastaa kyläläisten työllistämisestä ja kyläpalvelujen tuottamisesta asukkaiden, kunnan ja paikallisyrittäjien palvelu-

tarpeisiin. Eskolan kehitys Oy vastaa kylän asuntotuotannon ja liiketoiminnan kehittämisestä. Eskolan Kyläpalvelu Oy vastaa tarvittavien lähipalvelujen tuottamisesta, tällä hetkellä erityisesti päivähoidon järjestämisestä kylällä. Vanhempainyhdistys HankiKukko ry osallistuu kyläkouluun kytkeytyvän toiminnan kehittämiseen. Lisäksi kyläpalveluja täydentävät Eskolan Eskot ry, joka vastaa kylän urheilu-, liikunta- ja nuorisotoiminnasta sekä Eskolan Metsästysseura ry vastaten metsästys-harrastuksesta ja riistanhoidosta. Eri organisoitumismuodot mahdollistavat laaja-alaisen toiminnan ja eri rahoituskanavien hyödyntämisen.

Skattungbyn – kyläpalvelujen osuustoimintamalli

Skattungbyn 350 asukkaan kylä Ruotsin Taalainmaalla (Kuva 2) on Eskolan tavoin kehittänyt voimakkaasti kylän paikallista hallintaa lähipalvelujen turvaamiseksi. Kylän uudenlainen organisoituminen ja asukaslähtöinen palvelujen kehittäminen alkoivat rakentua 1970-luvulla, jolloin kylää koeteltiin ikään voimakas metsätalouden rakennemuutos ja työpaikkojen häviäminen. Työpaikkojen katoamisesta huolimatta osa asukkaista päätti jäädä asumaan kylälle ja ryhtyä kehittämään omavaraistaloutta, erityisesti maanviljelyä ja kädentaitoja. Omavaraistalous palveli ensisijaisesti kyläläisten

Kuvio 2. Eskolan kyläpalvelujen monituottajuusmallin keskeiset toimijatahot

Kuva 2. Skattungbyn kylän sijainti, tärkeimmät palvelut ja työllistäjät

Skattungby

Taalainmaa, Orsan kunta (6900 as.)
kuntakeskukseen 15 km
Faluniin 77 km (Taalainmaan läänin pääkaupunki)
Asukkaita 350

Tärkeimmät palvelut (kevät 2014):

kauppa
koulu (ala-aste)
päiväkot
kansanopisto
kotipalveluosuuskunta
Suurimmat työllistäjät teollisuus ja maatalous

myös tuotteiden myymiseksi.

Skattungbyn kylän asukkaat ovat organisoineet tarvitsemiinsa palveluja itse 1990-luvulta alkaen. Yksityisen kauppiaan lopettaessa vuonna 1994 kylän ainoan kaupan ostivat kyläläiset kauppakiinteistön ja perustivat tiloihin oman yksityisen kaupan (Skattunge Handel). Osuuskuntapohjaista kyläkauppaa oli perustamassa 200 kyläläistä, ja sen rahoittamiseen käytettiin sekä omaa rahaa että yksityistä lainaa. Kauppa toimii kyläläisten yhteisenä kokoontumispaikkana ja sen yhteydessä sijaitsevasa kokoontumistilassa pidetään myös kyläkokouksia (*bystämman*). Lisäksi kauppakiinteistön yläkerassa on asuinhuoneistoja kylän vanhuksille.

Kunnan lakkautettua Skattungbyn kyläkoulun kyläläiset perustivat vuonna 2010 myös oman yksityiskoulun (Skattunge Friskola) kunnalta ostamaansa koulukiinteistöön. Yksityinen alakoulu on pidetty ja sinne tuodaan oppilaita myös kuntakeskuksesta. Koulutuksen tarjoaminen nähdään kylän elinvoimaisuuden ehtona. Myös aikuisväestölle on tarjolla kursseja kylällä sijaitsevassa kansalaisopistossa. Kylä on profiloitunut erityisesti luomuviljelyn ja kestäväen kehityksen kursseilla, ja kurssien päätteeksi aina jokunen oppilas asettuu asumaan kylälle (SVT.se 8.11.2013).

omia tarpeita, mutta yhteistyötä tehtiin

Kyläläiset ovat ostaneet kauppa- ja koulukiinteistön ohella myös muita kylässä tyhjiksi jääneitä kiinteistöjä ja saneeranneet nämä vuokra-asunnoiksi, mikä helpottaa uusien asukkaiden muuttoa kylälle. Kylässä toimii lisäksi 10–15 työntekijän omistama kotipalveluosuuskunta, joka tarjoaa palveluja kaikille tarvitsevilla ja jolta myös kunta ostaa vanhusten kotipalveluja.

Kunnan järjestämänä kylässä toimii päiväkot, ja kylä käy neuvotteluja kunnan kanssa myös päiväkotitilojen saamisesta laajempaan käyttöön. Kylälle ulkomailta muuttaneiden muusikoiden myötä sen kulttuuritoiminta on aktivoitumassa uudella tavalla, jonka tiimoilta kylässä mietitään ja ideoidaan uusia yhteisöllisiä toimintamuotoja. Kylätöiminnan kohteena on myös kuituverkon ja nopeiden tietoliikenneyhteyksien saaminen kylälle. Kylätöiminnan tehtävä on yhteyksien luominen palveluja tuottavan operaattorin ja kyläläisten välille sekä informaation välittäminen. Kyläpalvelujen yhteisöllinen kehittäminen Skattungbyn kylässä etenee näin kulttuuritoiminnan kehittämällä sekä kylän integroimisella nopeisiin tietoverkkoihin, mikä luo mahdollisuuksia sähköisten palvelujen kehittämälle ja käyttöönotolle (Kuvio 3.)

Osuustoimintamallin rakentuminen

Skattungbyn kyläpalvelut rakentuvat kiinteistöjen omistuksen ja osuustoiminnan pohjalle. Omaan hallintaan hankitut kiinteistöt tarjoavat tilat halutuille palveluille ja toiminnoille, joita kylä organisoii osuustoiminnan (*local cooperative management*) kautta: kauppa, koulu, asuntojen vuokraus ja ikäihmisten sosiaalipalvelut. Kylän yhteisöllistä kehittämistä ohjaa kaksi tärkeää periaatetta. Kylässä ei toteuteta lainkaan projekteja, koska niiden katsotaan ohjaavan liiaksi tekemistä sekä olevan liian lyhytikäisiä ja byrokraattisia. Kehittämistyöhön halutaan pitkäjänteisyyttä ja jatkuvuutta, eikä projekteille tyypillisesti alkua ja loppua. Toinen tärkeä periaate on, ettei kylä halua käyttää paikalliseen kehittämiseen ulkopuolista rahoitusta vaan ainoastaan omaa rahaa ja olla näin omavarainen ja riippumaton. Kylän kehittämisen edellytyksenä nähdään uuden oppiminen ja ideoiminen, mihin kylässä toimiva kansalaisopisto luo mahdollisuuksia. (Kuvio 4.)

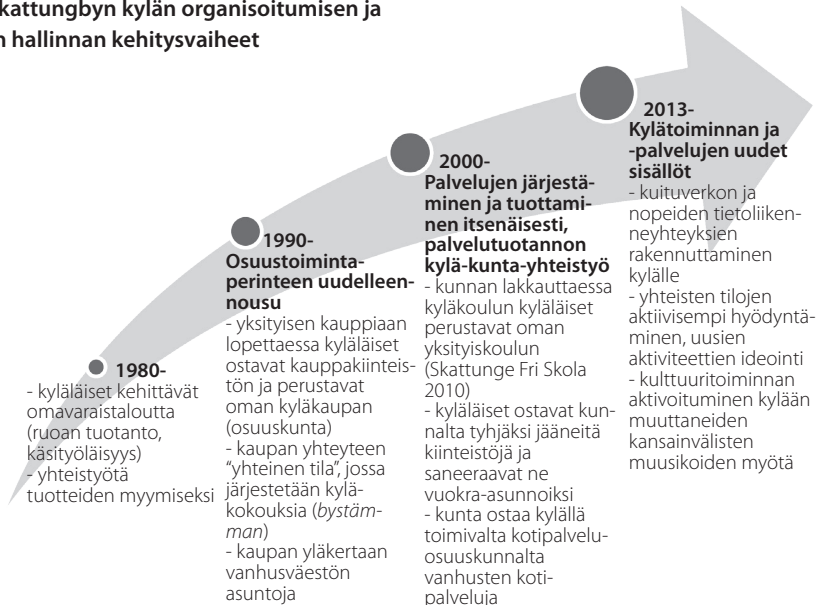
Kylän kehittämistä ja yhteisöllistä palvelutuotantoa mietitään Skattungbyn kylässä yhdessä stra-

tegisesti. Käytäntönä ovat kaikille avoimet kyläkoukset, joissa kyläläiset deliberatiivisen demokratian periaatteiden mukaisesti keskustelevat ja etsivät kylän yhteisölliselle kehittämiselle eri näkökulmien ja ideologioiden konsensusta (vrt. Lindell 2013). Yhteisöllinen kehittäminen etenee 1) pelkojen ja mahdollisuuksien tunnistamisesta ja tiedostamisesta 2) keskustelemisen ja 3) organisoitumisen kautta 4) toimintaan. Kylän kehittämisen tärkeimpänä lähtökohtana pidetään kysymystä ”Mitä pelkäämme tulevaisuudessa?” Tulevaisuuden uhkakuvien yhteinen jakaminen ja vaihtoehtoisten näkymien etsiminen rakentavat keskinäisiä suhteita ja tahtotilaa yhteisölliseen kehittämiseen sosioekonomisista eroista riippumatta. (Olsson 2010.)

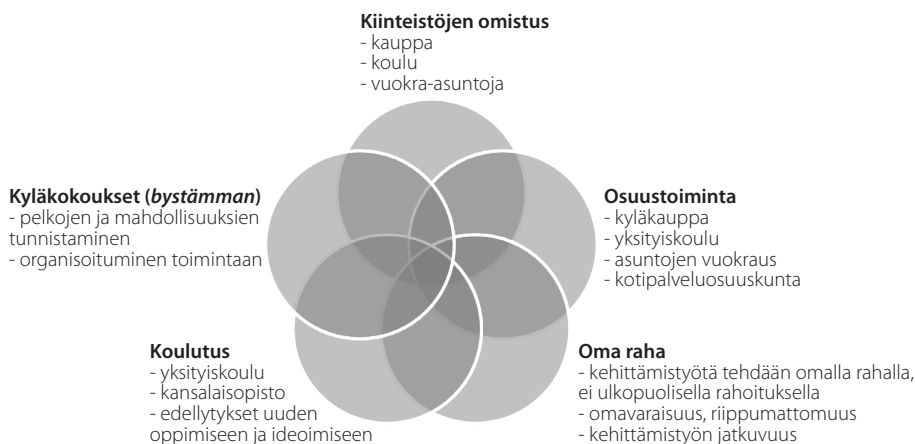
Vertailu ja yhteenvedo kylien paikallisen hallinnan kehittämisestä

Edellä kuvatuissa tapaustutkimuksissa kylien paikallinen hallinta on alkanut rakentua jo 1970–80-luvuilla vastaiskuna metsätalouden rakennemuutokselle ja tästä seuranneelle työpaikkojen ja

Kuvio 3. Skattungbyn kylän organisoitumisen ja paikallisen hallinnan kehitysvaiheet

Kuvio 4. Skattungbyn kyläpalvelujen toimintamalli

asukkaiden menetykselle. Eskolassa, kuten laajemminkin Suomen kylissä, asukaslähtöistä kehittämistä on herätelty kylätoiminnan organisoimisen kautta, Ruotsin Skattungbyssä vastaavasti vahvistamalla omavaraistaloutta. 1990-luvulla kylien paikallinen hallinta sai uusia pidemmälle meneviä muotoja. Eskolassa siirryttiin hanketoiminnan myötä kuntavetoisuudesta vahvasti yhteisölähtöiseen kehittämiseen. Skattungbyssä puolestaan kylän ainoan kaupan sulkeutuminen herätteli kylän osuustoimintaperinteen uudelleen (kylässä on toiminut aiemmin vesiosuuskunta sekä maatalouskoneiden ja -työkalujen osuuskunta).

2000-luvulla kylät ovat edenneet yhteisölliseen palvelutuotantoon julkisten palvelujen vetäytyessä kylistä. Palvelujen menettäminen on vahvistanut kylien yhteisöllisyyttä, halua toimia ja ottaa itse vastuuta kylien elinvoimaisuudesta ja lähipalveluista. Tutkimuskylä yhdistää niiden aktiivinen ote lähipalvelujen tuottajina, mutta kylät eroavat toisistaan organisoitumismuotojen sekä toimintaa ohjaavien periaatteiden osalta. Eskolassa palvelutuotanto rakentuu eri organisoitumismuotojen ja eri rahoituskanavien hyödyntämiselle. Skattungbyssä palvelutuotannon pohjana on osuustoiminta, eikä ulkopuolisen rahan haluta ohjaavan kylän kehittämistä. Yhteistä kylien toiminnalle on yhteisöllisyyden tietoinen vahvistaminen, kollektiivisesti jaettu huoli kylien ja palvelujen tulevaisuudesta

sekä suunnitelmallisesti rakennettu ja yhteisesti jaettu tahtotila vahvistaa kylien sisäistä hallintaa. Kylien toimintaa organisoidaan strategisesti ja kyläpalvelujen turvaamiseen ja kehittämiseen etsitään yhteisöllisiä ratkaisumalleja. Tapaustutkimukset osoittavat, että maaseudun paikallisyhteisöissä on löydettävissä vaihtoehtoisia tapoja edetä kohti hyvinvointipalvelujen paikallista hallintaa, huomioiden alueiden historia, kulttuuri ja yhteisölliset resurssit.

Paikkaperustaisen partisipatorismin vahvistuminen

Eskolan ja Skattungbyn kylien hallintakäytännöt ja yhteisölliset palveluntuottamismallit kuvastavat sekä kylätoiminnan että palvelujärjestelmän muutosta. Keskeisimpiä uuden kylätoiminnan sisältöjä ovat aktiivisten kylien organisoituminen yksityisen ja kolmannen sektorin rajapinnoilla lähipalvelujen järjestämiseksi ja tuottamiseksi itse tai yhteistyössä kunnan ja lähikylien kanssa hyödyntäen eri organisoitumis- (osuuskunnat, yritykset jne.) ja yhteistyömuotoja (ostopalvelusopimukset ym.) (Taulukko 3.). Kylien aktivoituminen ja organisoituminen yhteisölliseen palvelutuotantoon ilmentää siirtymää julkisen hallinnon harjoittamasta hallinnasta kohti yhteistoiminnassa tapahtuvaa hallintaa, jossa perinteisen ylhäältä alas -hallinnon sijaan korostuu

Taulukko 3. Kylätoiminnan uudet ja vahvistuneet muutossuunnat

Kylätoiminta, paikallinen yhteisöllähtöinen kehittäminen	Kylien hallinto	Kuntayhteistyö
<p>Kyläpalvelujen järjestäminen/ tuottaminen hyödyntäen eri organisoitumismuotoja</p> <p>Kansalliset ja kansainväliset opintomatkat uuden toiminnan kehittämiseksi (esim. yhteiskunnallinen yrittäjyys, Green care)</p> <p>Paikallisen tiedottamisen kehittäminen; kylien kotisivut, kylälehdet ym.</p> <p>Kyliä välisen yhteistyön tiivistäminen (hanketoiminta, lähipalvelujen järjestäminen) kylätoiminnan kytkeminen yhteiskunta- ja maaseutupolitiikan hallintadiskursseihin (kansalaisosallistumisen vahvistaminen, vastuu omasta hyvinvoinnista)</p>	<p>Kyliä monialainen organisoituminen tukemaan kylätoiminnan päämääriä (yhdistykset, osuuskunnat, yritykset)</p> <p>Kyliä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmat kylää koskevien asioiden esiin nostaminen ja eteenpäin vieminen erilaisia vaikutuskanavia hyödyntäen (kuntalaisaloite, lehti uutiset, nettivideot ym.)</p> <p>Kyläkokousten järjestäminen, toiminnan strateginen suunnittelu ja toteuttaminen, lähidemokratian edistäminen varainhankinta (esim. kesäteatteri)</p>	<p>Neuvottelujen käyminen kunnan kanssa uusista yhteistyömuodoista ja työnjaosta</p> <p>Kyläsuunnitelmien kytkeminen kuntien hyvinvointikertomuksiin</p> <p>Kyliä ja kuntien väliset sopimukset mm. palvelujen ostamisesta/ tuottamisesta lähidemokratian järjestäminen kuntien ja kyliä yhteistyönä</p>

kansalaisten osallisuus ja alhaalta ylös suuntautuva politiikka.

Palvelujärjestelmän muutosta kuvastaa puolestaan erityisesti maaseutualueilla vahvistuva partispatorismi – palveluja kehitetään kansalaisosallistumisen ja yhteisöllisyyden pohjalta vaihtoehtona markkinaehtoisuudelle ja julkisten ja yksityisten palvelujen keskittymiselle. Toisaalta yhteiskunnallisessa hallintadiskursseissa vahvistuva aktiivisen kansalaisuuden odotus ja vaade herättelee ja pakottaa paikallisyhteisöjä asemoitumaan uudelleen suhteessa julkiseen palvelujärjestelmään. Aktiivisen kansalaisuuden ja mahdollisuuksien luomisen politiikka paitsi luo kansalaisille ja yhteisöille mahdollisuuksia osallistua, kohdistaa heihin samanaikaisesti myös odotuksia ottaa laajempaa vastuuta omasta hyvinvoinnista. Partispatorismin voikin nähdä ilmentävän paitsi vastavoimaa vallitsevalle politiikalle (markkinaehtoisuus, keskittäminen) myös vallitsevan politiikan (aktiivinen kansalaisuus) toteutumista.

Eskolan ja Skattungbyn kaltaisia kyliä, jotka ovat ottaneet aktiivisen ja omaehtoisen roolin lähipalvelujen turvaamiseksi on kuitenkin vielä varsin vähän, eikä monillakaan kylillä ole realistisia edellytyksiä viedä yhteisöllistä palvelutuotantoa näin

pitkälle. Yhteisöjen mahdollisuudet osallistua lähipalvelujen turvaamiseen ja kehittämiseen ovat hyvin paikkaperustaisia. Haja-asutusalueiden lähipalveluja ei voida jättää kansalaisyhteiskunnan ja paikallisyhteisöjen tehtäväksi muutoin kuin siltä osin, mihin paikallisyhteisöillä itsellään on tähän halua ja toimintamahdollisuuksia. Silloinkaan yhteisöllistä palvelutuotantoa ei tule nähdä julkisia palveluja korvaavana vaan niiden osana tai niitä täydentävänä toimintana. Kokonaiskuvan luomiseksi kansalaisyhteiskunnan valmiudesta osallistua hyvinvointipalvelujen yhteistoiminnassa tapahtuvaa hallintaan tulisi käydä nykyistä laaja-alaisempaa vuoropuhelua. Paikallisten olosuhteiden ja yhteisöllisten resurssien yhteinen tunnistaminen sekä eri toimijatahojen keskinäisen vuoropuhelun ja yhteistyön tiivistäminen ovat keinoja tukea kansalaisosallistumista ja verkostomaista hallintaparadigmaa kohti uutta paikallisuutta.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Gaudeamus, Yliopistopaino Helsinki.
- Alcock, Pete 2010. Building the Big Society: a new policy environment for the third sector in England. Policy Press, Voluntary Sector Review, vol 1, no 3: 379–389. University of Bristol.
- Aronkytö, Timo 2010. Terveystieteiden tutkimuskeskusten kehitys suunnat Euroopassa. Ruotsi, Norja, Tanska, Alankomaat, Saksa ja Iso-Britannia. Sitran selvityksiä 16, Helsinki.
- Barca, Fabrizio 2009. An agenda for a reformed cohesion policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations. Independent Report prepared at the request of Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy. http://admin.interact-eu.net/downloads/1224/Agenda_Reformed_Cohesion_Policy_04_2009.pdf [Viitattu 3.2.2015]
- Coote, Anna 2011. Big Society and the New Austerity. Teoksessa: Stott, Marina (toim.) The Big Society Challenge. Keystone Development Trust Publication. 82–94.
- Evers, Adalbert 2006. Complementary and conflicting. The different meanings of “user involvement” in social services. Teoksessa: Matthies, Aila-Leena (toim.) Nordic civic society organizations and the future of welfare services: A model for Europe? TemaNord 2006:517. Nordic Council of Ministers, Copenhagen. 255–276.
- Haavisto, Ilkka 2011. Valta yhteisöille! Mitä opittavaa Suomella on Ison-Britannian Big Societystä? EVA Analyysi No. 16. Elinkeinoelämän Valtuuskunta, Helsinki.
- Hallitusohjelma 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.
- Hyyryläinen, Torsti & Pertti Rannikko 2000. Yhdentävän maaseutupolitiikan paradigma. Teoksessa: Hyyryläinen, Torsti & Pertti Rannikko (toim.) Eurooppalaistuva maaseutupolitiikka. Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä. Osuuskunta Vastapaino, Tampere. 14–16
- Häikiö, Liisa 2006. Kansalaisosallistuminen ja hallintaverkostot. Janus vol. 14 (1) 2006. 47–52.
- Kaisto, Jani & Miikka Pyykkönen 2010. Johdanto: Hallinnan analytiikan suuntaviivoja. Teoksessa: Kaisto, Jani & Miikka Pyykkö (toim.) Hallintavalta – sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä. Gaudeamus.
- Karhio, Kirsi 2000. Paikallisen kumppanuuden pitkä tie. Teoksessa Eurooppalaistuva maaseutupolitiikka. Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä, toim. Torsti Hyyryläinen & Pertti Rannikko. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.
- Katajamäki, Hannu 2010. Moninaisen maaseudun maa. Puheenvuoro Pielisen altaan 15. symposiumissa Vuonislahdella 17.9.2010. http://www.uva.fi/fi/blogs/expert/aluekehityksen_arki/moninaisen_maaseudun_maa/ [Viitattu 9.4.2014]
- Katajamäki, Hannu 2012. Kuntaliitokset ja uusi paikallinen hallinta. Teoksessa: Helenelund, Jan-Erik & Ilpo Luoto & Niina Mäntylä & Kristian Siikavirta (toim.) Julkista - yksityistä; millaisissa rakenteissa? Offentligt - privat; i hurudana strukturer? Juhlakirja professori Eija Mäkisen 60-vuotispäiväksi. Acta Wasaensia 265, Vaasan yliopisto. 181–194.
- Katajamäki, Hannu 2013. Toimivaltaisen kunnan osademokratian aika. Teoksessa: Kattilakoski, Mari & Peter Backa (toim.) Uuden lähidemokratian aika, Närdemokrati för en ny tid. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 2/2013. Juvenes Print, Tampere. 13–22.
- Kattilakoski, Mari, Aila-Leena Matthies & Niina Rantamäki 2011. Kansalaisosallistuminen maaseudun hyvinvointipalveluissa. Maaseudun uusi aika. Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti 2/2011. Tammerprint Oy, Tampere. 5–19.
- Kattilakoski, Mari & Liisa Heinämäki 2013. Lähidemokratian turvaaminen sosiaali- ja terveystieteissä. Teoksessa: Kattilakoski, Mari & Peter Backa (toim.) Uuden lähidemokratian aika, Närdemokrati för en ny tid. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 2/2013. Juvenes Print, Tampere. 77–85.
- Kisby, Ben 2010. The Big Society: Power to the People? The Political Quarterly, Vol. 81, No.4, 484–491.
- Kivelä, Päivi 2014. Syrjässä syrjäytyneet. Pelon sosiaalipolitiikka ja verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudulla. Sininauha-julkaisut, Sininauha-liitto.
- Kumpulainen, Kaisu 2012. Kylätoiminta ja aktiivisen kylän tuottaminen. Jyväskylän tutkimuskeskus, psychology and social research 457. Jyväskylän yliopisto.
- Kumpulainen, Kaisu 2013. Tutkimusmatka suomalaisen kylätutkimukseen. Maaseudun uusi aika. Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti 2–3/2013. Tammerprint Oy, Tampere. 12–22.
- Laine, Markus, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa: Laine, Markus, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Gaudeamus, Yliopistopaino Helsinki. 9–38.
- Leinamo, Kari 2010. Yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista. Vuosina 2001–2009 toteutettujen maaseutu-kaupunki-kuntaliitosten tarkastelua. Vaasan yliopisto, Levön-instituutti.
- Lindell, Marina 2013. Mot bättre och mer demokratiska beslut? – en

- studie om deliberativa mini-demos inverkan och roll i det demokratiska beslutsfattandet. Teoksessa: Kattilakoski, Mari & Peter Backa (toim.) Uuden lähidemokratian aika, Närdemokrati för en ny tid. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 2/2013. Juvenes Print, Tampere. 86–99.
- Luoto, Ilkka 2013. Paikan henki ja paikkaperustainen ajattelu. Teoksessa: Luoto, Ilkka, Hannu Katajamäki & Niklas Lundström (toim.) Oppiva alue, menestyvä alue. Juhlakirja professori Seija Virkkalan 60-vuotispäiväksi. Acta Wasaensia 275, Vaasan yliopisto. 81–91.
- Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2014. Mahdollisuuksien maaseutu – Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 9/2014.
- Matthies, Aila-Leena 2014. How Participation, Marginalization and Welfare Services are Connected? Teoksessa: Matthies, Aila-Leena & Lars Uggerhoj (toim.) Participation, Marginalization and Welfare Services. Concepts, Politics and Practices Across European Countries. Ashgate Publishing Limited, Surrey. 3–18.
- Matthies, Aila-Leena, Mari Kattilakoski & Niina Rantamäki 2011a. Maaseudun hyvinvointipalvelujen kehittäminen kansalaisosallistumisen ja yhteisöllisyyden pohjalta. KAMPA-hankkeen Tutkimus- ja kehittämisraportti I. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 9/2011. Juvenes Print, Tampere.
- Matthies, Aila-Leena, Mari Kattilakoski & Niina Rantamäki 2011b: Citizens' participation and community orientation – indicators of social sustainability of rural welfare services, Nordic Social Work Research, 1:2, 125–139. <http://dx.doi.org/10.1080/2156857X.2011.613575> [Viitattu 21.4.2014]
- Miller, Peter & Nikolas Rose 2010. Miten meitä hallitaan (suom. Risto Suikkanen). Vastapaino.
- Pihlaja, Ritva & Siv Sandberg 2012. Alueellista demokratiaa? Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa. Valtiovarainministeriö, Helsinki.
- Salmi, Anita 2003. Ylhäältä annettu todellisuus. Leaderin ja ohjelmallisen aluekehityspolitiikan jäljillä. Acta Wasaensia, No 118. Aluetiede 8. Vaasan yliopisto.
- STM 2014 ja 2015. Sosiaali- ja terveysministeriö: Sote-uudistus. http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankeet/palvelurakennuudistus [Viitattu 8.5.2014 ja 2.3.2015]
- Tiihonen, Seppo 2004. From governing to governance – a process of change. Tampere University Press, Tampere.
- THL 2013. THL:n arviointiryhmä, SOTE-uudistuksen vaikutusten alustava arviointi. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Uusitalo, Eero 2013. Kunnallishallinnon ja kansalaistoiminnan uusi suhde. Teoksessa: Kattilakoski, Mari & Peter Backa (toim.) Uuden lähidemokratian aika, Närdemokrati för en ny tid. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 2/2013. Juvenes Print, Tampere. 23–30.
- Valkama, Katja 2012. Asiakkuuden dilemma - Näkökulmia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuteen. Vaasan yliopisto.
- Valkama, Pekka 2013. Johdanto. Teoksessa: Valkama, Pekka (toim.) Kylien organisoinnin hallinta. Tutkimus kyläyhteisöjen hallinnan järjestämistavoista ja -kokemuksista. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 6/2013. Juvenes Print, Tampere.
- VM 2014. Valtiovarainministeriö: Kuntauudistus. http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankeet/0107_kuntauudistus/index.jsp [Viitattu 8.5.2014]
- Zitting, Joakim & Katja Ilmarinen 2010. Missä on lähipalvelu? Lähipalvelukäsitteen määrittely ja käyttö julkisissa asiakirjoissa. Raportti 43/2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Paikallistutkimuksen aineistot:
 Eskolan kylän kotisivut <http://www.eskolankyla.fi/> [Viitattu 8.5.2014]
 Eskolan kyläyhdistys ry 2010. Lossari-hanke 1.3.2009–28.2.2010 loppuraportti.
 Eskolan kyläyhdistys ry 2011. Eskolan kyläyhdistys 1981–2011 – kolmekymmentä vuotta toimintaa. <http://www.kotinet.com/eskolan.kyla/Eskolalehti.pdf>
 Eskolan kyläyhdistys ry 2013. Eskolan Joulu 2013.
 Hautamäki, Jaakko 2009. Eskolan kylän palveluiden monituottajamalli. KAMPA I "Kansalaisosallistuminen ja yhteisöllisyys maaseudun hyvinvointipalveluissa" -seminaarin esitys 18.11.2009, Kokkola.
 Hautamäki, Jaakko 2010. Palvelutuotanto Eskolassa – haasteet ja mahdollisuudet. KAMPA II "Kansalaiset osallisina maaseudun sosiaali- ja terveyspalveluissa" -seminaarin esitys 4.10.2010, Kokkola.
 Hautamäki, Jaakko 2011. Eskolan kylän hyvinvointipalvelut, maisemanhoito, rakentaminen. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnalliset kyläpäivät 12.8.2011, Kannus.
 Keski-Pohjanmaa 7.1.2014. Kylä perusti yrityksen palveluiden turvaamiseksi.
 Keski-Pohjanmaa 21.3.2014. Kannuslaiset vaativat jatkoa jo kuoliniskun saaneelle kyläkoululle.
 Keski-Pohjanmaa 19.4.2014. Palaset lokahtivat kohdalleen Eskolassa.
 Keski-Pohjanmaa 27.5.2014 Hanhinevan koulu Eskolan Kyläpalvelut Oy:lle eurolla.

Korvesta ja valtateiltä 2/2011, teemana yhteisöllisyys. Kulttuurista rahoitus palveluille – esimerkkinä Eskolan kylä. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, Harvaan asutun maaseudun teemaryhmä. <http://www.korvesta-ja-valtateilta.fi/korvestajavaltateilta/uutiskirje/2011/2-2011/index.php> [Viitattu 13.11.2013]

Kotimaa 6.5.2013. Eskolan kylä pistää kapuloita laman rattaisiin. http://yle.fi/uutiset/eskolan_kyla_pistaa_kapuloita_laman_rattaisiin/6629263 [Viitattu 13.11.2013]

Olsson, Kåre 2010. Citizen participation and social economy in the

development of rural welfare services in Sweden – the case of Skattungbyn. KAMPA II "Kansalaiset osallisina maaseudun sosiaali- ja terveyspalveluissa" -seminaarin esitys 5.10.2010, Kokkola.

Skattungbyn kylän kotisivut <http://www.skattungeportalen.se/> [Viitattu 8.5.2014]

SVT.se 8.11.2013/11.4.2014. Kraftfullt i Skattungbyn. <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/gavledala/stor-drivkraft-i-lilla-skattungbyn> [Viitattu 13.11.2013]